ՊԵՂԱՔ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԼՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Լրագիրս միջոցավ որ և իցէ մասնաւոր յայտարարութիւն տպիլ ավազը պէտք է վճարէ ամէն 4 տառի համար 1 կոպէկ արծաթ։

Հրատարակվում է ամէն չորեքշաբթի օր, մի մի թերթ։
Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն է 7 ռուբլի։

ԺԲ. ՏԱՐԻ — ՅՈՒՆԻՍԻ 7 1869 ԱՄԻ — № 21.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ֆրանսիա. Patrie լրագիրը հաղորդում է 13-ին մայիսի տեղի ունեցած անցքի հետևեալ նկարագրութիւնը։

„13-ին մայիսի ցամաք ձեմելիքում կրըկէսի դրանը, ուր լինելու էր ընտրողական ժողովը, կազմվեցան նշանաւոր խմբեր։ Ոմանք բղաւում էին. կեցցէ Ռոշֆորը, միւսները երգում էին Մարսէյլէզ։ Բազմաթիւ և խիտ ամբոխը արգելում էր փողոցներում կառքերի շարժողութիւնը. շատ քաղաքապահ ոստիկաններ ղուր աշխատում էին ճանապարհը մաքրելու։ Վերջապէս այրուձին քանիցս անգամ յարձակեցաւ ամբոխի վրայ և հետաքրքիրները ստիպվեցան ցրուել. ձեմելիքի մերձակայ փողոցներում։ Այն րոպէին, երբ քաղաքային ոստիկանութեան տեսուչ՝ պ. Բրէնը, քաղաքական ոստիկանների գործակցութեամբ, համոզում էր մի խմբին ցրվելու, և վտանգաւոր վերք ստացաւ արձանեայ գաւազանի հարուածից ձախ քունքում։ Երիտասարդ մարդը, որնոր հարուած տուեց, իսկոյն բանտարկվեցաւ, նա գաւազանը դեռ ևս ձեռքում բռնած ուներ. մի այլ ոստիկան լամբար անուանով վերք ստացաւ ձեռքի վերայ նոյնպէս գաւազանի հարուածից։ Շատերը այն խմբից, որ ցրուեցաւ արևձիու յարձակմունքից, վերաւորվեցան։ Երէկ և երրորդ օրը բանտարկվեցան մօտ 60 հոգիք, որոնք տարվեցան բանտը, որովհետև յանցաւոր գտնվեցան այն օրէնքի դէմ, որ վերաբերում էր ժողովներին և ապստամբների աղաղակներին։

Մայիսի 13-ին երկկոյեան տեղի ունեցան 11 ընտրողական ժողովներ և ամէն տեղ խուռն բազմութիւն էր լինում, միայն մի քանի անկարգութիւններ ծագում էին լաւ արհեստական թաղում և Նապոլէոնի կրկէսի դէմում։ Սորբոնի փողոցում, եօթնեորդ թաղում, ընտրողները ժողովեցան, որ պաշտպանեն Ռոշֆորի ընտրելութիւնը։ 7 ժամին դուռը պաշարում էին 1.500 հոգիք, որոնցից միայն 800-ը կարողացան մտնել ընտրութեան դահլիճը։ 8 ժամին շրջականերում արդէն խռնվում էին մօտ 3000 հոգի։ 9 ժամին ամբոխը շատ բազմացաւ և հասաւ մինչև 10,000 ի։ Բազմութեան մէջ լսվում էին յիշոցներ քաղաքային ոստիկանների դէմ, մարսէյլէզ երգը լայն։ Աղաղակում էին. կեցցէ Ռոշֆորը, կեցցէ Լապատերը, մինչև անգամ կեցցէ հասարակապետութիւնը։ Այն ժամանակ, ոստիկանութեան միջամտութեամբ, փողոցը մաքրվեցաւ։ Տասներորդ ժամի կէսին մօտ 1.200 հոգի ուսանողներ, փողոցի աղայք և մշակներ խըռընվեցան Սէն—Ժերմէնի ձեմելիքի և Լիւքսեմբուրգի այգու վանդակի մէջ։ Աղաղակները Ռոշֆորի համար և Մարսէյլէզի երգը շարունակվում էին։ Մի քանի հարուածներ տրըվեցան բռնով։ 10 ժամին ամբոխը հեղեղի պէս Սէն—Ժերմէնի ձեմելիքի մօտով խռընվեցաւ Սան—Միշէլի հրապարակը։ Սրճատնոցների առաջին ժողովում էին արհեստաւորները և աղաղակում. „Այս անգամ մենք տեղի չենք տալ, աւելի շուտով մեզ կ'կոտորեն, քան թէ կարող կ'լինեն մեզ բանտարկել. կազմվեցան մի քանի վաշտեր, որ ցրուած էին նոր կամուրջի մօտ։ Ամբոխը աշխատում էր անցնել Սէնան և ցրուիլ քաղաքի միւս թաղերում, միայն այս չյաջողցաւ. 12-ի կէսին հանգստութիւնը գրեթէ վերականգնեցաւ և կէս գիշերից յետ լուութիւնը տիրապետեց։ Եղան մի քանի բանտարկութիւններ։ Ոստիկանութեան տեսուչ վաստակը ստացաւ հարուած ձախ ուսի վերայ արձանեայ գաւազանով։

Շատէի առաջին եղած անկարգութիւններին, ասում է այն լրագիրը, հետևելեն

անկարգութիւնները Նապոլէոնի կրկէսի առաջին 13-ին երեկոյեան, ընտրողական ժողովի առթով, ուր խօսեցան Ռաւապայլը, Բոդէնը և Գիւգէլմեն. վերջինը այնպիսի ապազակ զարհեցրեց, որ ոստիկանութեան դրաձակալը ստիպվեցաւ փակելու ժողովը: Ազազակը դահլճից անցաւ փողոցը: Մարսէյլկէ երգելով կազմվեցան խումն ամբոխներ և շուտով մօտ 20.000 հոգիք բոնելին ձեմելքները և սրանց մերձակայ փողոցները: Այս բազմութիւնը այնպիսի սպառնող դրութիւն ընդունեց, որ ոստիկանութեան իշխանութիւնը պահանջեց օգնութիւն ազգային պահապան զօրքերից: Վերջինի գնաց խումբը ժողովից 500 հեծեալ և 100 ձիաւորներ և այս զինուորականների երևոյթը ցրուեց ամբոխը և այնպես առաջը առաւ սպառնող պատերազմի: Մօտ 11 ժամին Թատրոնի մօտ վերականգնեցաւ հանգստութիւնը: Բայց և այնպէս երկու կողմերից էլ եղան վիրաւորեալներ:

Փարիզ. 15-ին մայիսի. Temps լրագիրը իրերի ներկայ վիճակի վերայ փարիզում յուզագայ կերպով է խօսում. Ազատամիտ հրապարակութեանց միաձայն հրաւէրը դէպի հաղթութիւն ու փորձ տանել սպանման երեկոյն ամէն տեղ անցաւ խաղաղութեամբ և չէ լսվում, որ որևիցէ տեղ ծագած լինին անկարգութիւնք և բնակիչները տուաճ լինին ոստիկանութեան միջամտութեան պատճառ: Այս օրվան ժողովները կանոնաւոր էին, չնայելով ջերմ վիճաբանութեանց, և վերջացան խաղաղութեամբ: Ցոյս առնինք, որ այսօր էլ նոյնպէս կ'լինի և փարիզի ընտրողները մինչև վերջը կ'հետեւեն խոհեմութեան: Այսօր ընտրողական ժողովների վերջին օրն է, հարկաւոր է, որ նա նշանաւոր լինի իր օրինակելի խաղաղութեամբ: Հաւատացնում են, որ կառավարութիւնը ապատում է վերովիշ յայտարարութիւններ, բայց մենք ցոյս ունինք, որ դէպքերը բոլորովին կ'ցրեն այս խաւար դուշակութիւնները: Ազգը, իր համակրութիւնը և իր կամքը արտայայտելու համար, ունի փողոցի խառնվութիւններից աւելի խոհական միջոց, նա ունի ընդհանուր ընտրողական իրաւունք և հաստատապէս որոշելէ օգուտ քաղելու այն իրաւունքից ընտրելով օրինաւոր ժողովի համար իրանց նշանակութեանը արժանի անձինքներուն: Ազգը լաւ դիտէ, որ ինչպէս էլ վարվելու լինեն միւ կառավարիչները: ինչպէս չ'էլ ջարը գործ ածելու լինեն նոքա իրանց առանձին իրաւունքը հրապարակաւ խօսելու ընտրութիւնների նախընթաց հինգ օրերում, էլի նոքա փարիզում այս միջոցով ոչ մի յաջողութիւն չեն ունենալ: Թող ուրնիւն ազգը խաղաղութեամբ սպասէ ժամանակին, երբ կարող կ'լինի յայտնելու իր ցանկութիւնը:

Ա. Պետերբուրգ. 31 մայիսի.

Փարիզ. Մայիսի 23-ի գիշերը տեղի բանտարկեցին մի քանի հարիւր հոգի, բանտարկվածներից ոմանք պինուորված էին դասնակներով, դաշոյններով և քիվոլվերներով. գործերը պատրաստ էին:

Ֆրանսիա. Այն անկարգութեանց մասին, որով երևելի եղան Ֆրանսիաում ընտրութիւնները, տեսնում ենք հետևեալ մանրամասնութիւնները: Ամիենում 13 (25) մայիսի մի քանի հարիւր աշխատաւորներ ժողովեցան նորընտիր կառավարչական քնարելի պ. Կոշի գործարանում և կոտորեցին այստեղ պատուհանները և յատակները, ոստիկանները վերականգնեցին կարգը: — Անժիւում խումբեր կազմվեցան քաղաքապետի և ոստիկանութեան տների առաջին, բանտարկվեցան 17 հոգիք: Նոյնպէս և Լիլլում հարկաւոր եղաւ անձինք բանտարկելու: Խումն բազմութիւնը ազազակով անցաւ գլխաւոր պահապան պինուորանոցի առաջին և կոտորեց պատուհանները: Նոյն անկարգութիւնները գործվեցան և Դիժոնում „Bien Public“ անուանեալ լրագրի տպարանում. երիք հոգի բանտարկվեցան: Տուլուզում կազմվեցան խումբեր կաթիտալների հրապարակում: Քարեր դպվեցան գլխաւոր պինուորանոցի վերայ. և այստեղ վիրաւորվեցան մի սպայ և մի հասարակ պինուոր: Բազմանալով հանգստութիւնը յայտ բազմութիւնը ցրվեցաւ, երեսուն հոգի բանտարկվեցան: Սէն—Էտիենում, երկուշաբթի երեկոյեան ժողովական բազմաթիւ խումբեր անցնում էին „Մարսէյէզ“ երգը երգելով և „Կեցցէ Դորեան“ (հիմնադիրն բնարելի) ազազակելով Ցիսուսականների վանքի մօտով, որի վանդակները և ազակինները կոտրտեցին և դռնապանի սենեակը կրակ դնեցին: Երբ եկան նահանգապետը, քաղաքապետը և կայսերական պրոկուրորը խումբը ցրվեցաւ. մի քանիսի բանտարկութիւնից յետոյ Ոմանք ամբոխից փորձեցին ոստիկանութեան ձեռքից ազատելու բանտարկեալներից մէկին և այս միջոցին ոստիկանութեան մի պինուոր թեմեմ վերք ստացաւ:

— 31-ին մայիսի. Այսօր մեծ ազատութիւն արաւ Peuple լրագրի մէջ հրատարակված կառավարութեան ապիկցութեամբ պրուած յօդուածը, թէ ներկայումս, քնարութիւններից յետոյ, ամենահարկաւորը է ոչ թէ ազատ կարգադրութեանց ընդարձակումն, այլ առաջվանից աւելի հաստատամտութեամբ կայսերական կառավարութեան հետևիլը, թէ Ֆրանսիայի մէջ և թէ ազատքոյ սորա: Միայն այն պատճառով կարողացաւ կազմվիլ հակառակ կառավարութիւն, որ Ֆրանսիայի կառավարութիւնը սկսած 1863 թուականից չներդործեց աւելի հաստատութեամբ: Չէնց որ կառավարութիւնը կ'սկսի այսպէս ներդործել, խնդրն բոլոր ազգը կ'պառնայ նորա կողմը:

ԱԶԳԱՅԻՆ

—

Կայսերական կառավարութիւնը 5000 ղուրուշ ամսական կապեց հրաժարեալ Պատրիարք Ամեն. Տ. Պօղոս արքեպիսկոպոսին, շնորհ մը որ մինչև ցայսօր բնաւ Պատրիարքի մ'եղած չէր:

Հիւանդանոցի հայերն աւելորդն հրամանագրին այս շաբթու Պատրիարքարան եկած ըլլալով, խումն ժողովը շնորհակալութիւնն ուղերձ մը ղրեց առ Բ. Դուռն և ակնկալեցնեն ազ շրջաբերականներ ղրկից, որպէս զի յաւուկ բազմամարթութիւններ կարգացուին Օգոստափառ Ինքնակալին համար:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Օրագրաց ոմանց մէջ երբեմն խումն ժողով մէջ իբր թէ արուած որոշումներ կը

Հոտառակո՛ին այնպիսի խնդրոյ վերայ՝ որոնց խօսքն անգամ եղած չէ յառնելի վարչութեան: Յայտնի է, որ խառն ժողովոյ ըրած որոշմանց վրայ՝ ի պաշտօնէ չհրատարակուած լուրերն անվաւեր են, ուստի և անոնց պատասխանատու ըլլիլը հրատարակող լրագրին վրայ կը մնայ:

14 մարտ 1869

Ի Պատրիարքարանի Հայոց

Կ. Պոլիս:

Բ.

Առաջամանակեայ խառն ժողովը նոր հաստատուած ժամանակ Ս. Երուսաղէմայ Սրբազան Պատրիարքէն եկած հետագրի մը վրայ հետևեալ նամակը գրած էր ի պիմաց Ս. Պատրիարք Հօր առ պանմ. Պետրոսեան Աղգիկոյ:

„Պ. Պետրոսեան.

„Երուսաղէմայ ամենապատիւ Պատրի„արքը կը հետագրէ թէ Սահակ արքեպիս„կոպոսը Պէյրութ կը գտնուի և անկէ գիր „գրած է իր ազատութիւնը խնդրելու հա„մար: Այս հետագիրը Ձեր վսեմութեան „հաղորդելով՝ ամենայն վստահութեամբ կը „պիտի Ձեզ վան ցանկալի ազատութեան „յիշեալ եպիսկոպոսին: Հայոց ազգն ամբողջ „որ պանծանօք տեսաւ այս տարի եկեղեցա„կանին մարդասիրական գործը մը կատարե„լու համար Հոպիշտատան երթալը, „անհամբեր կսպասէ անոր գարձին ի ծոց „իւր Մխայանութեան: Երախտագէտ պիտի „ըլլայ Ձեզի Պ. Պետրոսեան. Ձեր ընելիք ջան„քերուն համար ի նպաստ Նորին Գերա„պատուութեան:

Չմնայէք ընդունել, Պ. Պետրոսեան, իմ մեծ յարգանացս հաւատարիքը:

Պօղոս Արքեպիսկոպոս
Պատրիարք Հայոց:

Այս նամակին առած օրը վաղ. Պ Էմիօթ իր թարգմանը զրկեր էր ի Պատրիարքարան իր կողմէն ամէն ապահովութիւն տալով, և ընդ հուպ գրեր էր իր կառավարութեան՝ հաղորդելով Ս. Պատրիարքին նամակը:

Այս օրերս Անգղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեային պատասխան եկաւ պետրոսեանին և անկէ հաղորդուեցաւ ի Պատրիարքարան:

Այս պատասխանին մէջ լորտ Քլարէնըն Անգղիոյ կառավարութեան հաստատակամը կը յայտնէ Սահակ Արքեպիսկոպոսը ազատելու, և ծրարեալ կը զրկէ Եգիպտոսի Անգղիոյ ընդհանուր հիւպատոսին գրկած հրահանգին օրինակը:

„Անգղիական կառավարութիւնը, կրսէ լորտ Քլարէնտըն այն հրահանգին մէջ, ինքզինք լսած ամենայնի պարտաւոր կը ճանչէ որ ամէն ջանք ընէ յիշեալ եպիսկոպոսին ազատութեանը համար“:

Հետևաբար ընդհանուր հիւպատոսին արտօնութիւն կուտայ որ ինչ եղանակաւ և ինչ միջոցներով որ ինք հնարաւոր կը կարծէ եպիսկոպոսին ազատութիւնը, այն կերպով գործէ մինչև որ այս ազատութիւնն ընդունի: Միանգամայն հրաման կուտայ ամէն դրամական օգնութիւն և այլ ամէն նպաստ ընելու Սահակ Սրբազանին, բացարձակ իշխանութիւն տալով այս մասին ամէն հնարք և ամէն ծախք ընելու:

Գ.

Խառն ժողովը նկատելով որ Աղիամարին Մայրաքաղաքս բերել արուած խառնաւոր եպիսկոպոսին վրայ Աղթամարցիք անհամաձայնութեամբ այլ և այլ պահանջումներ ընել սկսած են. նկատելով, որ այս մասին գանազան տարաձայնութիւններ եղած են ապին ընդհանրութեան մէջ. և նկատելով, որ այս Աղիամարայ խնդրոյն վրայ որ և է անօրէնութիւն մը ընել առ ժամանակեայ վարչութեան ձեռնհասութենէն վեր է, որոշեց, որ գումարուելիք առաջին Ազգ. ընդհանուր ժողովին անմիջապէս օրուան խնդրոյ կարգը դրուի Աղիամարայ խնդիրը, և ընդ հանուր ժողովին առաջարկուի նորա վերջնական որոշումն ընել:

Սահմանադրութեան վերաքննիչ յանձնաժողովն իր գործն աւարտած և միայն վերջին խմբագրութիւնն ընելու գրաված բլլալով, կը յուսացուի որ այս ալ մինչև գալ շաբաթ կրնայ լմնցնել:

Կարինէն երկու նոր նամակներ առաջացանք, որք կը ծանուցանեն թէ Ս. Յօհաննու վանից գողերէն մէկ քանին ալ ձեռք բերուելով մաս մը սուրբ անօթներ ալ եւրեան ելեր են թիլ գիւղն մէջ, որ Մուշէն 3 ժամու չափ հեռի գեղ մ՚է: Բռնուող գողերը ֆախի ըսուած մոհամանդներ են, որ թիլ գիւղը նստող Շէյխի մը քարոզները մոիկ ընելով քրիստոնէից սատկի թշնամի են, և վանքեր ու եկեղեցիները կողոպտելը գրեթէ վարձք կը համարին:

Յիշեալ գողերը իմացուցեր են որ գողցուած հարստութեանց մեծ մասը չիպանի մէջ պահուած են:

Գեր. Խրիմեան Պայրամի առթիւ քանի մը պատուաւոր Հայոց հետ կուսակալին շնորհաւորութեան երթալով, Նորին վսեմութիւնը մեծ ուրախութիւն յայտներ է գողցուած խաչերուն գտնուելուն վերայ, և իմացուցեր է թէ Բ. Դռնէն գարձեալ հետագրով սաստիկ հրամաններ հասած են իրեն, ուստի ձիւնները հալելուն պէս անյապաղ Մուշ պիտի երթայ: Նորին բարձրութիւնը հարցուցեր է Գեր. Խրիմեանի թէ Լէնկթէմուի պատմութիւնը գուցոյացած է, — Այո՛ պատասխաներ է Հայրիկը: — Ահա ես ալ, ըսեր է փաշան, Մշոյ հարստահարիչներուն ու աւազակներու համար Լէնկթիմուր մը պիտի ըլլամ՝ և ուրիշ շատ քաջալերական և յուսադրական խօսքեր ըսեր է:

Այս տեղեկութիւնները առուղ նամակներն յառաջիկայ շաբթուն օրաթերթերով հրատարակել խոստանալով, կը փութանք աւետիս մեր պատուական ազգայնոց թէ կայսերական բարեխնամ կառավարութիւնը Հայաստանի մէջ գիւրաերուն ըրած բարեարոգութեանց միանգամ ընդ միշտ վերջ տալու որոշումն ընելով, անցեալները քրնեկի պաշտօնով ջնջրանակերա գրկուող վսեմ. Սալի պէյն և Աղաբէկեան Մեծ. Սարգիս էֆենտին յատկապէս քննիչ և տեսուչ կարգած է, որպէս զի անյապաղ այն կողմերն երթան, ամէն բան քննեն, յանցաւորները գտնեն, դատեն, և միւսանգամ այնպիսի չարագործութեանց չնորոգելուն համար հարկ եղած միջոցները անօրինեն, և ասոր համար պէտք եղածին չափ գօրութիւն պիտի գըրկուի այն կողմերը: Իսկ չարագործներն ու հարստահարիչները վերջին խստութեամբ պատժելու և մարդասպաններն ու աւազակ-

ներն ալ մահուան դատապարտելու որոշում ըլլալով՝ ըստ այնմ հրահանգ պիտի տրուի կըսեն տեսուչներուն:

Կայսերական կառավարութեան այս կարեւոր որոշումը՝ որ Մշոյ և Փիւրդստանայ Հայ ժողովրդոյ անդորրութեան դարադարձ մը պիտի բանայ, իւր Հայրական բարեգութ խնամոյ նոր ապացոյց մը ըլլալով, նոր առիթ մ' է ընդհանուր ազգիս ալ իւր խորին եւ բախտաւիտութիւնը սրտագին օրհնութեամբք յայտնելու:

(Մասիս):

ԽՄԲԱԳԻՐ

,,Մեղու Հայաստանի,,

ԼՐԱԳՐԻ:

—

Անցեալ նամակովս խոստացայ իմ սիրելի ազգակցաց, որ Ձեր լրագրոյ միջոցաւ հաղորդեմ նոցա այն ձառերը, որոնք կարդացուեցան այստեղ բարձր Սրբազան Անդրէաս Արք եպիսկոպոսի առաջ: Այժմ առաքումեմ ձեզ հրատարակելու այն ձառերը այս երկու տող բանի հետ, որոնք փափաք դիպի եղեն ինձ հաղորդել ի լուր ազգայնոց: Սրբազան Հայրը գտնվելով այստեղ, սկսաւ իւր առենաբանութիւններով բոլոր ժողովրդոց սիրտը և հոգին այնպէս դրաւել դէպի իրան, մինչ դի անդամ աշխատեց բանալ այստեղ մի ճեմական հոգևոր դպրոց ի լուսաւորութիւն ազգային մանկանց: Մեր Հայքը խորին շնորհակալութեամբ ընդունելով ազդօգուտ առաջարկութիւնը Սրբազան Հօր, փութացան վաւերացն սիրով ընտրել հոգեբարձուք ազատայ դպրոցի համար, որի շարունակութեան մասին Նորին Սրբազնութիւնը կ'փութայ հաղորդել վեհափառ կաթողիկոսին ամենայն Հայոց ի հաստատութիւն: Սիւրակէ օրը, որ երեմեան օրը խաչի օրն է, Սրբազան Հայրը իրա առենաբանութիւնից յետոյ, օրհնեց ներկայ գտնվող ժողովրդոց ներկայ և ապագայ կեանքը և նոցա ձեռնարկութիւնը և խրատեսց, որ քաջ և վեհանձն դտնվին այս ազդօգուտ գործոյ ասպարէզում: Նոյնպէս յայտնեց իրա վերադարձն ի Շամախի նոյն օր ձաշից յետոյ ժամը մէկին: Այո՛ երբ լըբացաւ այս կէտը, մեր ժողովուրդը ոմանք դրօշկաներով և ոմանք ֆայտոններով շրջապատած Սրբազան Հօր կառքը, ուղեկից եղան մինչև „Սարայ Գայասի" կոչուած տեղ. 5 մղոն բացակայ քաղաքից, ուր ժողովրդի մի մասը վրան խփած և մեծ ճաշ պատրաստած, կ'սպասէին Նորին Սրբազնութեան: Երբ ժամանեցին այնտեղ, բոլորեքեան նստան ի ճաշ. քառորդ ժամից յետոյ բաժակները լի շամպանեայ փայլուն գինով ամէնքը բըռնած ձեռներին մի ընդհանուր անկեղծ ձայնիւ գոչեցին. կեցցէ վեհափառ կաթողիկոսն Ամենայն Հայոց. շատ տարիներ ի լուսաւորութիւն եկեղեցւոյ և Հայրենեաց:

Ճաշից յետոյ բոլոր ժողովրդականք ոտքի վերայ կանգնած կրկին անգամ բաժակները դարձրկեցին բոլոր Հայոց ազգի կենաց և բարօրութեան համար և ապա նոյնը կատարեցին Սրբազան Հօր կենացը: Իսկ նա մի քանի ազդու և խրատական պատուէրներից յետոյ, կնքեց իւր վերջին խօսքը ասելով. „Սիրեցէք միմեանց, որ նմանող լինիք Ձեր երկնաւոր Հօրը". այս ասելով բոլոր ժողովրդականք համբուրելով գնորին Սրբազնութեան աջը, բարի օրեր և բարի ճանապարհ ցանկանալուց յետոյ մեկնուեցան միմեանցից:

Աշակերտ Գիմնազիային Բազուայ

Ա. Գ. Գրիգորեանց:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ:

—

ՊՏՈՅՏ

ԱՂԷՔՍԱՆԴՏՕՊՕԼՈՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔՈՒՄ

—

1867 Թուի օգոստոս ամսին, մի օր ճաշից յետոյ, հօրեղբօրս հետ ձի նստանք Աղէքսանդրօպօլու շրջակայքում գտնուած մի երկու գիւղ այցելելու: Օրը պայծառ էր, երկինքը կապուտակ և անամպ. քաղաքի մէջ շոքը բաւականին գետնի էր. մարդիկ թոյլ էին շարժում. փողոցների մէջ հայոց փայտէայ երկանիւ սայլերը մի կամ երկու զոյգ դանդաղաշարժ եզներով լծուած ճաճանչով այս և այն կողմն էին գնում: Պատերի տակին պարապ մարդիկ պըպըջած խօսում էին, տան դռներին պառաւ կանայք, որոց մեծ մասի կուզերը դուրս էր եկած՝ նստել էին և զրոյց անում և կամ շոքի տղմելուքը կնքվարտում էին. նրանց չորս բոլորը փոքր երեխայք հողի վերայ նստած խաղում էին. իսկ մի քիչ հեռուն արևի միջին շները պառկած հանգստանում էին, տեղ տեղ հաւերը խումբ խումբ հաւաքուած իրանց առաջնորդ աքաղաղի հետ աղբ էին քըճքըճում:

Մի քիչ առաջն էլ, ուր տաշտերով դրուած էին փիչնէն, խալողը, տանձը, խնձորը և ուրիշ մրքեր և լցուած էին գետնի վերայ շատ ձմերուկներ և սեխեր, երկու մէջքերին խանչալ կապած, երիտասարդները ձմերուկ նշան էին գարնում: Երբ քիչ առաջ դնացինք մեզ պատահեցան երկու տղայ, որոնցից մէկը հապկով խնձորն էր շալակած տանում, իսկ միւսը՝ կշեռը և կշռի քարերը և բղաւում էին. „Հա լաւ խնձոր, հա լաւ խնձոր": Փողոցների միջին էլ էին երևում բօսպոճա- աշակերտները, որոնք առաւօտները ձէն ձէնի են տալիս, բղաւելով. „Հա Խաղայ սոխ, Թարխուն, Համեմ, մաղատանոս, կոտեմ, ռէհան, նարնճի փուբչուլուկ (գաղար), երբեմն էլ աւելացնում են բօսպոճ, բօշի, խոռոչ Հինայ և այլն:

Շուտ դուրս եկանք քաղաքից, ճանապարհներս դէպ հիւսիս ուղղելով: Անցկացանք քաղաքի շինութիւններին դեղեցկութիւն տուող անհատնելի քարահանքների մօտից և բարձրացանք այն տափարակ դաշտի վերայ, որ տարածվում է մինչև շիրակայ դաշտը բոլորակ շրջապատող լեռների սահրոտը: Դաշտի մէջ իսկոյն նշմարուեցաւ օդո փոփոխութիւնը. այստեղ, չը նայելով որ օգոստոս ամիսն էր և ժամը 3-ը, էլի մի թեթև քամի էր փչում:

Բնութիւնը մեր չորս կողմում դեղնած էր, որովհետև կանանչ արտ աւենևին չէր ճնացել, իսկ շիրակայ դաշտում համարեա տեղ չկայ, որ դարձանի խոտը ակօսած չլինի. մեր չորս բոլորը տեսնվում էին միայն քա-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ի՞նչ է ազգությունը։ Ինչպե՞ս է ստեղծվում ազգությունը, ինչպե՞ս է նա զարգանում և ինչպե՞ս է նա կորչում։ Ազգությունը ոչ թե ինչ-որ վերացական, գաղափարական մի բան է, այլ կենդանի, իրական մի էակ, որ ունի իր մարմինը և իր հոգին։ Ազգության մարմինը նրա ժողովուրդն է, նրա ամբողջ ժողովուրդը, իսկ հոգին՝ նրա լեզուն, նրա սովորությունները, նրա հավատալիքները, նրա գրականությունը, նրա պատմությունը, նրա երգերը, նրա առասպելները, նրա ավանդությունները, նրա ամբողջ հոգևոր կյանքը։ Ազգությունը ստեղծվում է այն ժամանակ, երբ մի ժողովուրդ, ապրելով մի որոշ տեղում, ունենալով մի որոշ լեզու, ստեղծում է իր հոգևոր կյանքը, իր գրականությունը, իր պատմությունը, իր երգերը, իր առասպելները, իր ավանդությունները։ Ազգությունը կորչում է այն ժամանակ, երբ ժողովուրդը կորցնում է իր լեզուն, կամ երբ նրա հոգևոր կյանքը ենթարկվում է ուրիշ ազգության ազդեցության։

Ազգությունը ստեղծվում է ժողովրդի հոգևոր կյանքի զարգացման ընթացքում։

Ա. Ես ինձ ոչ մի մեղավոր չեմ զգում, որ ես ինձ ամուսնացրի, որովհետև ես ինձ համար ամուսին էի փնտրում, որ ինձ հետ ապրի, ինչպես բոլոր մարդիկ են անում, և ոչ թե ինձ համար մի ծառա, որ ինձ հագցնի, կոշկեղենս մաքրի, սենյակս սրբի, ճաշ եփի և ինձ հետ քնի։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ընկեր ունենամ, որ ինձ հետ ապրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ապրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ սիրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են սիրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հարգի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են հարգում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ վստահի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են վստահում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ ուրախանա, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ուրախանում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ տխրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են տխրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ ծերանա, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ծերանում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ մեռնի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են մեռնում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ հարություն առնի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են հարություն առնում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ հավիտյան ապրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են հավիտյան ապրում։

Ե. Ես ինձ մեղավոր եմ զգում, որ ես ինձ ամուսնացրի, որովհետև ես ինձ համար ամուսին էի փնտրում, որ ինձ հետ ապրի, ինչպես բոլոր մարդիկ են անում, և ոչ թե ինձ համար մի ծառա, որ ինձ հագցնի, կոշկեղենս մաքրի, սենյակս սրբի, ճաշ եփի և ինձ հետ քնի։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ընկեր ունենամ, որ ինձ հետ ապրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ապրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ սիրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են սիրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հարգի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են հարգում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ վստահի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են վստահում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ ուրախանա, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ուրախանում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ տխրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են տխրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ ծերանա, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ծերանում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ մեռնի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են մեռնում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ հարություն առնի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են հարություն առնում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ հավիտյան ապրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են հավիտյան ապրում։

Ա. Ես ինձ մեղավոր եմ զգում, որ ես ինձ ամուսնացրի, որովհետև ես ինձ համար ամուսին էի փնտրում, որ ինձ հետ ապրի, ինչպես բոլոր մարդիկ են անում, և ոչ թե ինձ համար մի ծառա, որ ինձ հագցնի, կոշկեղենս մաքրի, սենյակս սրբի, ճաշ եփի և ինձ հետ քնի։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ընկեր ունենամ, որ ինձ հետ ապրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ապրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ սիրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են սիրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հարգի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են հարգում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ վստահի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են վստահում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ ուրախանա, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ուրախանում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ տխրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են տխրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ ծերանա, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ծերանում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ մեռնի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են մեռնում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ հարություն առնի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են հարություն առնում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ հավիտյան ապրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են հավիտյան ապրում։

Ե. Ես ինձ մեղավոր եմ զգում, որ ես ինձ ամուսնացրի, որովհետև ես ինձ համար ամուսին էի փնտրում, որ ինձ հետ ապրի, ինչպես բոլոր մարդիկ են անում, և ոչ թե ինձ համար մի ծառա, որ ինձ հագցնի, կոշկեղենս մաքրի, սենյակս սրբի, ճաշ եփի և ինձ հետ քնի։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ընկեր ունենամ, որ ինձ հետ ապրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ապրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ սիրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են սիրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հարգի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են հարգում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ վստահի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց են վստահում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ ուրախանա, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ուրախանում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ տխրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են տխրում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ ծերանա, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են ծերանում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ մեռնի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են մեռնում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ հարություն առնի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են հարություն առնում։ Ես ամուսնացա, որ ինձ համար մի ամուսին ունենամ, որ ինձ հետ հավիտյան ապրի, ինչպես որ ամուսինները միմյանց հետ են հավիտյան ապրում։

— Ա՛յ տղա, ինչո՞ւ ես ինձ ծաղրում, ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, ինչո՞ւ ես ինձ նախատում։

Ես ծաղրում եմ քեզ, որովհետև դու ինձ նախատեցիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։

Ա՛յ տղա, ինչո՞ւ ես ինձ նախատում, ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, ինչո՞ւ ես ինձ նախատում։

Ես նախատում եմ քեզ, որովհետև դու ինձ նախատեցիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։

— Ա՛յ տղա, ինչո՞ւ ես ինձ նախատում, ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, ինչո՞ւ ես ինձ նախատում։

Ես նախատում եմ քեզ, որովհետև դու ինձ նախատեցիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։

Ա՛յ տղա, ինչո՞ւ ես ինձ նախատում, ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, ինչո՞ւ ես ինձ նախատում։

Ես նախատում եմ քեզ, որովհետև դու ինձ նախատեցիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։

— Ա՛յ տղա, ինչո՞ւ ես ինձ նախատում, ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, ինչո՞ւ ես ինձ նախատում։

Ես նախատում եմ քեզ, որովհետև դու ինձ նախատեցիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։

Ա՛յ տղա, ինչո՞ւ ես ինձ նախատում, ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, ինչո՞ւ ես ինձ նախատում։

Ես նախատում եմ քեզ, որովհետև դու ինձ նախատեցիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։ Ես քեզ ոչինչ չեմ ասել, որովհետև դու ինձ ոչինչ չասացիր։

այն կողմ լսվում էին շների հաջոցը, կովերի բառաչելը, ոչխարների մայելը և աքաղաղների կանչելը. սոքա միայն իմանդում էին թէ գիւղի մէջ բոլորը զարթել են: Փիչ յետոյ մեզը սկսեց կամաց կամաց բարձրանալ. աղջկիները գոմից հոլը (տաւարը) դուրս սրին. հարսը մի քիւլակ ձեռին եկաւ և մի կովի մօտ կանգնեցաւ, տղերքը բայ ծողին մատղաշ հորթերը մոր կաթը ծծելու, յետոյ հարսը հորթը յետ քաշեց և ֆեղերը վերցնելով պպղեց կովը կթելու: Լուացվեցայ և կանգնեցայ մոխիկ տալու. հարսը երբ մէկ կովը կթեց, գնաց միւսի մօտ, յետոյ երրորդի մօտ և այսպէս կարգով մի վեց եօթը կով կթեց, կթած կաթը տարան կաթնոցը փռելու: Մի ժամից յետոյ մեզը բոլորովին բարձրացաւ և երկինքը պարզեց. արեգակը սկսեց երևալ, նրա ճառագայթների տաքութիւնը սկսեց դգալի լինել մեզ, ամենայն ինչ պարզ և զեղեցիկ էր երևում: Այս և այն կողմ ընկնելով շուտով մեզ համար նախաճաշիկ պատրաստեցին. մեզ բերին չոր հէց, ոչխարի մածուն և թարմ հաց. մեր նախաճաշիկը երկար չտևեց: Օրը կիրակի էր, բարձրացանք տան կուրը փոքր ինչ մոխիկ տալու: Ամբողջ գիւղը աչքիս առաջին էր. նրա տների թիւը շատ էր. մանաւանդ, որ չէր կարելի համարել, որովհետև համարեա բոլոր տների կտուրները մէկ մէկու կպած են. այս բոլոր գիւղաններին յատկութիւնն է, որ տները մէկ մէկու կպած են շինում, այնպէս որ մի պատը երկու տան է պատկանում: Շատ տների առաջին տնկուած էին սայլեր ուսերով դէպի վեր. համարեա ամէն տան մօտ շարուած և ծեփած կային աթարէ պալպներ: Նոյնպէս գեղի մի կողմում գտանվում էին խոպի շատ գեղեր: Գիւղի այ կողմում գտանվում էր եկեղեցին, որ շատ քիչ էր գանազանվում ուրիշ տներից: Պատերի տակին կամայ կամայ մարդիկ երևացին և խումբեր կազմեցին. մի կողմում սկսեցին վիճել, միւս կողմում էլ մի քանի մարդ ուղղուեցան քահանայի դուռը: Նոյնպէս տան դռներին սկսեցին երևալ եշխմաղով հարսեր և նորահաս աղջկունք. նոքա հագած էին ըստ մեծի մասին շալե խրխոյ, միայն մի քանիսը հագած էին մահուդ կնոպոյ. կրծքերին կապուած ունէին պոնոաղ կոճկել, իսկ առաջները գունաւոր գոգնոց. թևերն էլ հագած էին ընտանդներ. նրանց ոտները կար գոլոշ և քաշմակ (քօշեր): Թէ հարսները և թէ աղջկունք գըլխներին դրած ունէին կարմիր գունաւոր չթերով կապած. բայց հարսերի երեսից կախուած կային արծաթեայ քարակ զնգլ (շղթաներ) և գլխներին ձգած խոպոն (քօղ): փոքր տղայք, որոնք հագած ունէին միայն մի սպիտակ կտաւ արխալուխ, մէկ մէկ փայտ ձի արած այս և այն կողմն էին վազվզում:

Այս գիւղը գտանվում է Ղարադաշ լեռան ստորոտում, Տփխիսու ճանապարհի վերայ և հիմնուած է այս վերջին տարիները: Նրա բնակիչքը բոլորը հայ են խլու գիւղից գաղթած և բասենու ժողովուրդ: Այս գիւղի մէջ ուսումնարանի նշոյլ ամենևին չկայ, և ի՞նչ զարմանք, երբ Աղէքսանդրօպոլ քաղաքի մէջ, որոյ ազդեցութեան տակն է նրա շրջակայ գիւղօրհից յառաջադիմութիւնը և ուր 15 հազար հայ ժողովուրդ կայ, ազգային ուսումնարանի անունը կայ, ինքը չը կայ: Մի երկու աղգասիրաց և ուսուցչաց անձնանուիրութիւնը չի կարող բոլորովին գործին դարման տանել: 1867 թուին ժողովրդեան մէջ մի բարի եռանդ ծագեցաւ և մի փոքր շարժում եղաւ. նոքա ուզեցին ուսումնարանը բարեկարգել, բայց երևի հոգևոր դպրոցի աւ ժամանակ կարգադրութեան յանձնուելու յոյսը ժողովրդեան վերայ մեծ ազդեցութիւն արաւ, ... : Դառնանք մեր պատմութեանը:

Կտուրից ներքև իջանք, հօրեղբայրս ինչ որ անելու էր արաւ, յետոյ ձիաներս դուրս քաշել տուինք, տանտիրոջից հիւրասիրութեան համար շնորհակալ եղանք և ձիաներս հեծած գիւղից դուրս եկանք, դէպ արևմուտք ուղղուելով:

Արեգակը պայծառ էր փայլում կապուտակ պարզ երկնքի մէջ, որը զուարթ էր և արեգակի ջերմութիւնը բաւականին սաստիկ. օդը մաքուր էր և զովարար: Նրա մէջ հարիւրաւոր թռչուններ երամ երամ այս և այն կողմը թռչոտում էին, նրանց դայլայլիկին և ճվլռտոցին խառնուած էր և բիւրաւոր միջատների բզեզների, ոլեների, ճոճճելի, և բնութեան ուրիշ արարածների անորոշ ճղ բոցը, որ մի ախորժ ազդեցութիւն արաւ իմ վերայ:

Այս ընդարձակ դաշտի միջում, որ տարածվում էր իմ առաջին, թագաւորում էր գարունը. կանանչ խոտը մինչև մարդու ծունքն էր հասնում. հազարաւոր ծաղիկ այս կանանչ տարածութեան մէջ խումբ խումբ ցրուած գոյնզգոյն փունջերի էին նմանում: Խոտը տեղ տեղ քաղուած և խուրձ խուրձ դրուած էր. նրանց մօտ մարդ չէր երևում, որովհետև այսօր ժողովուրդը հանգստանում էր իրա վեցօրեայ աշխատանքից: Գետը, որի եղերքով առաջ էինք գնում հանդարտանում էր իրա վեցօրեայ սահումը, տեղ տեղ դոչալով: Պատահմամբ գետի եղերքին ես մի քանի խեցիներ նշմարեցի, ձիուցս վեր եկայ, որ մի քանի հատ վերցնեմ. խեցիները չոր զատ, որին մեր ժողովուրդը սխալմամբ չէնք ասինք է անուանում, գետյ և օձաձեռք, որոնք հաւաքելու ժամանակ աչքս ընկաւ տղմոտ ջրի մէջ, ուր լողում էին սև սև շերեփուկներ: Փոքր հասակումս շերեփուկների հետ շատ եմ խաղացել, այն ժամանակ ես կարծում էի, թէ նոքա մի առանձին կենդանի են, կամ փոքր տղուկներ. բայց վերջի ժամանակներս իմացայ, որ դոքա նոր ձուից դուրս եկած գորտեր են: Ջորս բոլորս բացուած տեսարանը սաստիկ գեղեցիկ լինելով, մի քանի րոպէ կանգ առի նրա գեղեցկութենով զուարճանալու:

(պիտի շարունակվի):

Հրատարակիչ Հ. ԷՆՓԻԱՃԵԱՆՑ
Խմբագիր Պ. ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑ.
Ի տպարանի Հ. ԷՆՓԻԱՃԵԱՆՑԻ ընկ.
Ի տան. ՁԻՊԱԽԵԱՆՑ.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ ІЮНЯ 7 1869 Г.
ТИФЛИСЪ.